

דעת הרמב"ם

ש ו פ ס י מ הלכות מלכים פ"ה

ט אסור לצאת מארץ ישראל לחוזה לארץ לעולם יי, אלא ללמוד תורה יי או לשא אשה יי או להציל יי מן הגוים ויחזור לארץ יי. וכן יוצא הוא לטהורה יי; אבל לשכון יי בחוזה לארץ - אסור, אלא אם כן חוק שם הרעב עד שצנעושה שנה דינר חטין בשני דינרין, כמה דברים אמורים יי? כשהיו הפעות מצויות והפרות ביקר; אבל אם הפרות גזול ולא ימצא קעות ולא כמה ישפך ואבדה פרוטה מן הפיס - יצא לכל מקום שימצא בו רוח יי, ואף על פי שמתר לצאת - אינה מדת חסידות, שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו יי ומפני צרה גדולה יצאו יי ונתחטבו כליה למקום יי.

י גדולי התקמים היו מגוששין על תחומי ארץ ישראל יי ומגוששין אכניה יי ומתגדלוין על צפרה יי. וכן הוא אומר:

פירצו צנדיף את אכניה ואת צפרה וחגנו (הגלים קב טו)

יא אמרו התקמים: - כל השוכן בארץ ישראל צונותיו מחולין, שנאמר: וכל יאמר שכן חליתי העם הישב בה נשא צונו: (ישעיה לב טו). אפלו הלך בה ארבע אמות - זוכה לחיי העולם הבא. וכן הקבור בה יי נתפטר לו, וכאלו המקום שהוא בו מנבץ פפרה יי, שנאמר: וכפר אדמתו עמו (יחזקאל לב טו). וכפר צונות יי הוא אומר: על אדמה טמאה יי תמות (עמוס ג יז). ואינו דומה קולסתו מתיים יי לקולסתו אחר מותו יי. ואעפ"כ גדולי התקמים היו מוליכים מתיים לשם יי, צא ולמד מיצקב אבינו ויוסף הצדיק יי.

יב לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפלו בעיר שרבה גוים ואל ידור בחוזה לארץ ואפלו בעיר שרבה ישראל. שכל היוצא לחוזה לארץ, כאלו עובד עבודה זרה, שנאמר: פירגשוננו היום מהספספס בנחלת ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים (עמוס ג טו). ובפרצנות הוא אומר: ואל אדמת ישראל לא יבאו (יחזקאל יג טו). כשם שאסור לצאת מארץ לחוזה לארץ, כך אסור לצאת מפגל לשאר הארצות, שנאמר: בגולה יבאו ושמה יהיו (ירמיה טו טז).

נ ש י מ הלכות אשות פ"ג

יט כמה דברים אמורים? מחוזה לארץ לחוזה לארץ או מארץ ישראל לארץ ישראל; אבל מחוזה לארץ ישראל לארץ ישראל - כופין אותה לעלות אפלו מנה היתה לנה הרע: ואפלו ממקום שרבו ישראל למקום שרבו גוים מעליו יי. ואין מוציאין מארץ ישראל לחוזה לארץ ואפלו מנה הרע לנה היתה, ואפלו ממקום שרבו גוים למקום שרבו ישראל.

כ אמר האיט לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה - מצא בלא כתובה יי. אמרה היא לעלות והיא אינה רוצה - יוציא ויטן כתובה. והוא הדין לכל מקום מארץ ישראל עם ירושלים: שהכל יי מעליו לארץ ישראל יי ואין הכל מוציאין משם, הכל מעליו לירושלים יי ואין הכל מוציאין משם.

ק ג י מ הלכות עבדים פ"ה

ט עבד יי שאמר לעלות לארץ ישראל - כופין את רבו לעלות עמו, או ימכור אותו למי שיעלהו לשם יי. רצה האדון לצאת לחוזה לארץ - אינו יכול להוציא את עבדו עד שירצה יי. ודין זה בכל זמן, אפלו בזמן הזה יי שמהארץ ביד גוים יי.

ביאור הגר"א ל"ד ע"ט י"ד ס"י ס"ז

פסק ב"מ וחוקים לא מתייבש כל שבו וחלום ככה מסמות וברוך ודולקום על חוטאים: [קנ"ד] שכל ס' . וכלא כל בלא אן אימר כמיש ר"ל במתני ס"ל ר"ל ויצא ס' ובפ"ש נבמ' ס"ד א' שאני כבוד ס' : [קנ"ה] או לט' . ט' : [קנ"ו] ותפין את ס'. ס' . ס"ד ב' ח"ר ס' : [קנ"ז] ובספר ס' : ס' א"ר ע'נ ס' : [קנ"ח] והאפי' ס' . עתה ס' ור"ל לחיל ס' : [קנ"ט] ח"ן זה ס' . וכ"כ הרמב"ם ור"ל בספ"ר ג"ס : [ק"ס] ותפין ס' . שם אלא יצא ס' טמון אחר ס' : [קס"א] ח"ן זה ס' . בפ"ש ה"ר לשלם ידור ס' חזיונו בניהו ור"ל ס' חזיונו בטמ' שם ר"ל והא אחר ס' :

ז מ ו מ הלכות שבת פ"ז

יא העולם בניהו בארץ ישראל מן הנכרי - מתר לו לומר לנכרי לכתב לו שטר בשבת: שאמירה לנכרי בשבת אסורה מדבריהם, ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו בנדבך זה יי וכן העולם בניהו מהם בסורקא יי - שסורקא בארץ ישראל ונדבך זה יי.

(וכן נפסק בא"ת א"ח ס"י ע"ז ס"ו י"א)

קובץ אגרות קעות מן החזו"א

... מצב הארץ גפרו מרחוק כידוע ואינו גרוע מהגלות

בחול חלילה ומצות א"י הוכרעה ע"י הרמב"ם והרמב"ן וש"פ

וידוע עד כמה שאף הגופץ חיים זללהיה לעלות.

אם כן למה לא מנה הרמב"ם את מצוות ישוב ארץ ישראל בספר המצוות ?

① היא זרבת; כ"כ פאר השלחן

רמב"ם, כנסת הגדולה, ארצא זרבתן, נשמר כל חי, מהרג נמיאס, עזי חמז

③ היא כלולה במצוות "החזק גמרינא"

ע"ן א: אבני נזר שרת סימן תנד

④ היא כלולה במצוות ברכת הארץ

ארץ המדה ספר א שער א. ה הרב אבא יצאודי

ט. והנה על פי זה יוצא לנו בדעת הרמב"ם שסובר להלכה שמצוות ישיבת ארץ ישראל היא דין התורה וזו קיימת גם בזמן הגלות. ונוטל עלינו לברר מהו המקור לזה בתורה, מאחר שהרמב"ם לא מנא בתור מצוות עשה וכדעת הרמב"ן. והנראה בזה כי מוצאים אנו בתורה חיוב הודאה על הארץ בברכת המזון (ברכות מח:). . . . נמצא שנתחייבנו בתור מצוה מן התורה להכיר טובה להשי"ת על הנחלת הארץ. ומכלל הן אתה שומע לאו שאסור להיות כפוי טובה ולזולל במתנת ה' . . .

ופשוט, שתנאי ראשון להכרת טובה זו הוא שלא ימאסו בארץ וישמחו בשיבתה. כי הבוחר לו לשיבתו ארצות חוץ לארץ ומעדיפם על ארץ ישראל, הרי הוא מגלה במעשה שהוא מואס בנחלת ה' ואינו מודה ואינו מכיר בסגולותיה המיוחדות אשר עליהן דיברה תורה ואשר הפליגו בהם חז"ל. . . . ויוצא שמצוות ישיבת ארץ ישראל

כלולה היא במצוות התורה של ברכת הארץ שבברכת המזון. וזה היה גם חטא המרגלים כלשון הכתוב בתהלים (קו, כד) "וימאסו בארץ חמדה לא האמינו לדברו". . . . ובוה מתורצת שיטת הרמב"ם ולא קשה מכל אותן הוכחות שהביא הרמב"ן, כאמנם מצוה מן התורה ישנה אולם לא בתור מצוות עשה מיוחדת.

[חובא ב"סין כרך ו'] "הגזול ממינסק" תשובה על דבר ישוב ארץ ישראל - לרבי ירוחם יהודה לייב פרלמאן

ונראה שאפשר לומר שאף לדעת הרמב"ם היא מצוה מן התורה אלא דלא בפירוש איתמר אלא מכללא, כלומר ממה שראינו שהעליון מראשית, מעת אשר נגלה לראשונה לצור מחצבתו, אברהם אבינו ע"ה ויבחר בו ובנו זרעו אחריו לעם סגולתו קבע לו תיכף מקום, לך לך מארצך אל הארץ אשר אראך, ובכל אמירה ובכל דיבור מאתו לאאע"ה לא מש זכרה מפני, וכן גם ליצחק וליעקב, ואת יצחק הניע בפירוש מלצאת ממנה, וכמעט שבא זכרה בכל פרשיות התורה ומצוותיה (וזה לדפתי עמק כוננת ה"ל ישיבת א"י שקולה כנגד כל המצוות), ובכל פעם לא זו מלפארה ומלחבבה ומלרומם ערכה, ובכל לשונות של חיבה. קרא אותה: "ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה תמיד"; ואנשי סגולתו אשר רוח ה' דיבר בהם קראה ארץ חמדה, ארץ הקודש, ארץ צבי, ארץ החיים, יפה נוף, מכלל יופי, נחלת ה'. מכל אלה הדברים נראה ונגלה לנו בעליל שחפץ ה' הטוב ורצונו הוא שאנחנו עמו, בהיותנו ראויים נבחר ונקבע לנו את הארץ הקדושה והנבחרת הלזו למקום שבתנו, ושרע בעיניו צאתנו שם. א"כ איפוא, אף שלא צוינו מפורש על המעלה הזו ביחיד, כיון שאנו מכירים ומבינים ויודעים מכלל דבריו ולהשתמר בכל האפשרי מהתנגד לרצונו, (ולכן אמר דוד המע"ה בעת האנסו לנו על אדמת נכר: כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים, כלומר כיון שאני עושה התפך מרצון השי"ת הרי אני כאילו עובד ע"ג), והרי זו מצוה ככל מצוות התורה, כיון שאנו יודעים ברור כזהו חפץ ה', אלא שלדעת הרמב"ם ז"ל, עפ"י הכללים שהכריע לנו ב"יד שרשיו למנין המצוות כיון שלא בא עליה ציווי מפורש מפי ה', אינה נכנסת למנין תרי"ג אף שהיא מצוה של תורה, דוגמא למה שכתב הרמב"ם בשורש השני, שאין ראוי למנות כל מה שלמדוין באחת מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, או בריבוי, ואף שהכל מודים שהמצוות מסוג זה אינם נופלים בערכם . . . מכל מצוות התורה המפורשות, שהרי סוקלין ושורפינ עליהם, כמו שהאריכו המפרשים ז"ל לבאר, ודינם לא אשתני, בכ"ז אשתני שמם ואינם נכנסים למנין תרי"ג אשר בו יבואו רק ראשי המצוות הנקובים בשמות, לדעת הרמב"ם ז"ל.

⑤ אין למנות ציוויי הכוללים הגורה

רמב"ם ספר המצוות, הכללים

הקלף הרביעי: שאין למנות צוויים הנוגעים לכל מצוה (התורה כלה). יש בתורה צוין ולאין שאינם על דבר מקים, אלא כוללים את המצוות בלן, כאלו יאמר [תי]: עשה כל מה שצויתיה עליו והשמר מכל מה שנהתרתיה מפניו או: אל תמרה בשום דבר ממה שצויתיה עליו. שכן אין מקום למנות את הצוויי הנה קמצוה בפני עצמה, לפי שאינו מצוה לעשות אינה דבר מקים - עד שיהיה מצוות עשה. וגם אינו מזהיר מפעשה מקים - עד שיהיה מצוות לא-תעשה. כך, למשל, אמרו: ויבכל אשר-אמרת אליכם תשמרו (שמות כג, יג), ויבגון אמרו: את-חקותי-תשמרו (ויקרא יט, יט), ואת-משפטי-תעשו (שם יח, ד), ושמרתם את-בריתי (שמות יט, ח), ושמרתם את-משמרתיי (ויקרא יח, ל) והרבה כאלו.

ש"ת טימן מח צ"ב צ"צ אליעזר ח"ז

אזכיר בנוגע לזה רק מה שראיתי בשורת תולדות יעקב (מבצל, שארי יעקב). חזו"מ סי' ח' שעמד על המקור על שהרמב"ם השמיט ממנין מצוותיו מצוות ישוב א"י, שרבות זיברו על כך הפוסקים ומבאר, ודומה דמטי לה גם משמיה דמרו הגרא"י קוק ז"ל, מפני שכבר כלל לנו הרמב"ם בשרשים שלו, בשורש ד"ה, שאין למנות ציוויים הכוללים התורה כולה או מצוות הרבה, כאילו יאמר עשה כל מה שצויתיה, ומשום כך לא מנה גם מצוות ישוב ארץ ישראל במצוות עשה, מפני שהיא מצוה שכוללת הרבה מצוות ביחוד, כמו שאמרו מ"מ צותה תורה לישוב בארץ כדי לקיים מצוותיה, הרי מצוה זו של ישיבת א"י היא מצוה כזו אשר ע"י נעשות מצוות הרבה ונקראת מטעם זה מצוה כוללת ומצוה כזו לא חשב הרמב"ם במנין המצוות שלו.

ויש להוסיף על כך, שמצינו להראשונים שמבארים שגם כל עיקר מצוות התורה ביסודיותם וכמאמרם ותקונם כולן אך בארץ, הן הדברים מבוארים ברמב"ן על התורה בראשית כו. ה: ויקרא יח. כה ובשורת

סוף דבר

8"1e

איחורמה הלכות שבת

די הנוצאים בשיירא במדבר והכל יודעים שהם צריכים יג לחלל (יג) שבת כי מפני הסכנה לא יוכלו לעכב במדבר בשבת לברס' ימים קודם שבת אסורים לצאת די וביום ראשון ובשני ובשלישי (יג) מותר לצאת ואם אח"כ יארע לו סכנה ויצטרך לחלל שבת מפני פקוח נפש מותר ואין כאן חילול (יד) מן ה' והעולה לארץ ישראל אם נדרמנה לו שיירא אפילו בערב שבת כיון דדבר מצוה היא יכול לפרוש ופוסק עמהם לשבות ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבות עמו מן יכול ב' ללכת עמהם חוץ לתחום מפני (טו) פיקוח נפש יז ואם נכנס לעיר אחת בשבת מולך את כולה ואפי' הניחותו מחוץ לעיר ורוצה ליכנס לעיר מותר דכיון יח דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח : הנה ¹⁰⁰ י"א שכל מקום שאדם הולך יפ' (טז) למחנה או לנחל פני מכירו (ה) משום הכל דבר חלוה ולית משום דבר כרעות רק כשחולך לטייל ופ"י והנה נקלם חקונם להקל צטקן סלנס ספיקוס ב וטלכס (ז) שיירא סך שלש ימים כי חופים הכל לדבר מלעז ולק' למחנה נדק' חוליל יש נסס על מי שיממשו :

הרב שנה פ"ל ע"ל 36
אגרות אבן העזר
משה ק"ה

ובדבר שאלתך אם יש מצוה עכשיו לדור בא"י כהרמב"ן או כהר"י חיים בתוס' כתובות דף ק"י דאינה מצוה כוה"ז. הנה רוב הפוסקים סברי דהוא מצוה. אבל פשוט שאין זה בה"ז מצוה חיובית שעל הגוף דא"כ היה ממילא נמצא שאסור לדור בחו"ל משום שעובר על עשה כמו מי שילבש בגד של ד' כנפות בלא ציצית שיש איסור ללבוש כדי שלא יעבור על עשה דציצית. ולא הזכיר איסור אלא על הדר בא"י שאסור לצאת ע"מ לשכח בחו"ל ברמב"ם פ"ה ממלכים ה"ט. וג"כ הא ודאי אינו איסור לאו ואם היה איסור גם לאנשי חו"ל לרמב"ם לומר סתם אסור לשכח בחו"ל אא"כ חזק בא"י הרעב משמע דרק ליושבי א"י יש איסור שאסור חכמים אבל מצד העשה אינה חיובית אלא כשדר שם סקיים מצוה. ובחודשי הארכתי הרבה בדברי ר"ה שבתוס' כתובות. וכיון שאינה מצוה חיובית יש ודאי להתחשב בהחשש של הר"ח בתוס' אם יוכל ליוזר במצות התלויות בארץ.

פרשה ראה ספרי דברים פיסקא כח

וירשתם אתם. מעשה בר' יהודה בן בתירה ור' מתיא בן חרש ורבי חנינא בן אחי ר' יהושע ור' יונתן שהיו יוצאים ח"ל והגיעו לפלטום וזכרו את ארץ ישראל וקפו עיניהם וחלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו המקרא הזה וירשת אותם וישבת בארצם. וחזרו ובאו למקומם אמרו וישבת א"י שקולה כנגד כל המצות שבתורה. ומעשה בר' אלעזר בן שמעון ור' יוחנן הסנדלר שהיו הולכים בניצבים אצל ר' יהודה בן בתירה ללמוד הימנו תורה והגיעו לציידן וזכרו את ארץ ישראל וקפו עיניהם וחלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו המקרא הזה וירשתם אותם וישבתם בארצם. חזרו ובאו להם למקומם אמרו וישבת א"י שקולה כנגד כל המצות שבתורה. (ט"ז פ"ק פ"קא) :

גורם שבת - (א)

הרב עובדיה יוסף : מצוות ישוב ארץ ישראל בזמן הזה

ואנכי הרואה להגאון המפר' בהר"ם פיינשטיין בכרית' אגרות משה (תה"ע סי' קב), ש"כ. ותמיהני בהרי משנה שלמה שנינו: הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין. וכשהאשה אומרת לעלות לא"י והבעל מסרב כופין אותו להוציא וליתן כתובה. וכן כשהבעל אומר לעלות לא"י והאשה מסרבת כופין אותה לצאת בלא כתובה. והוא הדין כשעבר דורש מרבו לעלות לא"י והאדון מסרב כופין אותו לשהררו, ואם אין מצוה חיובית לעלות לא"י, מאי כולי האי, אלא ודאי דליתא. וחוב גמור על כל מי שהרד לדבר ה' ומצוה' לעלות לארץ ישראל, ובפרט בזמן הזה, ומ"ש הרמב"ם ש.אסור לצאת מא"י לחו"ל אא"כ חזק הרעב עד שנעשה כזה דינר חטים בשני דינרים". ולא כתב שאסור לדור בחו"ל, לפי שאין צורך שיהזק הרעב כל כך להיפטר מלעלות לא"י, אבל כשיש פרנסה כמו בזמנינו תלית' בודאי שהחובה ומצוה לעלות ולהתיישב בא"י.

גי' השבועות

הרב שלמה אבינר ד"ר
שלש עשרה תשובות.

- א. נפלה החומה ע"י רשיון אומות העולם.
- ב. בזמן פקידה אלקית, בטלה חומה.
 1. רשיון אזה"ע הוא פקידה.
 2. התעוררות האומה היא פקידה.
 3. הקץ המגולה הוא פקידה.
 4. זוועות הגלות הן פקידה.
 5. הופעת הגר"א.
- ג. הפרת אומות העולם את שבועתם, ביטלה את כל השבועות.
- ד. עליה הדרגתית אינה כחומה.
- ה. החומה אינה אלא מסביב לבבל.
- ו. החומה עומדת רק אלף שנה.
- ז. השבועה היא על עליה לבנות בהמ"ק.
- ח. כשיש חוקף ואומץ, אין חומה.
- ט. ענין החומה שנוי במחלוקת בגמרא.
- י. בעל השבועות, רבי זירא, חזר בו.
- יא. הפוסקים חולקים על דברי המגילת אסתר.
- יב. גי' השבועות הם ענין אגדה ולא הלכה.
- יג. השבועות הינן גזירות אלקיות ולא איסור.

נסח כמגולת ד"ר ק"י - ק"א.

*ד' וירא דהה קמשחמיט מינה דרב יהודה
דבעא למיסק לארץ ישראל דאמר רב יהודה יכל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנאמר
ר' זירא למיסק. ורב יהודה מוחס'
דכיון להכי הוה משחמיט מינה :

בכלי שרם כתיב. קרא ולעיל מנייה כתיב כי כה אמר ה' אל העממדים ועל הים ועל הממונים וגו' : שלא יעלו כחומה. יתיר ביד חוקי : אם תעירו ולם העוררי. שתי קבוצות ככל אחת : שלא יעלו אל סקן. כתיבם שניעיס : ושלא יסקו אל סקן. כעונס ל"ח שלא ידקו נכסיק לשון זונק שלא ירבו כחממנים על קן יוסר מוח' : ושלא יעלו אל סמור. אמרי לה סוד העצור וחמרי לה סוד עצמי הכורה : ממיר אל כשרכס. לשון הפקד : וכל יאמר שכן הליטי. כלומר אל ימכרם לומר לר' יי כי כולם כשואי עון : אפס תורה אור

בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם
נאם ה' ורבי זירא והוא בבלי שרת
כתיב ורב יהודה כתיב קרא ארדינא
גי' השבועות אחרם בנות ירושלים בצבאות
או באילות השרה וגו' ורבי זירא והוא
שלא יעלו ישראל *בחומה ורב יהודה
השבועתי ארדינא כתיב, ורבי זירא והוא מיבעי ליה לכדרי יום ברבי
הנינא דאמר ג' שבועות הללו למה אחת שלא יעלו ישראל בחומה ואחת
שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל שלא יכרדו באומות העולם ואחת
שהשביע הקדוש ברוך הוא את העובדי כוכבים שלא ישמעו בן
בישראל יתור מרא' ורב יהודה *אם תעירו ואם תעוררו כתיב, ורבי זירא
מיבעי ליה לכדרי לוי דאמר שש שבועות הללו למה תלתא הני דאמין
איןן שלא יעלו את הקץ, ושלא ידקו את הקץ ושלא יעלו הסוד לעובדי
כוכבים *כצבאות או באילות השרה אמר רבי אלעזר אמר להם הקב"ה
לישראל אם אתם מקיימין את השבועה מוטב ואם לאו אני מתיר את
בשרכם כצבאות וכאילות השרה.